

İLKOKUL VE ORTAOKUL GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA SANAT TARİHİ ÖĞRETİMİ İLE MÜZE EĞİTİMİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Kadriye TEZCAN AKMEHMET*

Öz: Bu çalışmanın amacı, “İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”nda sanat tarihi konularının öğretiminde müze eğitiminin yerini betimlemektir. Bu nedenle öncelikle bu Program’daki sanat tarihi ile ilgili kazanımlar belirlenmiş, daha sonra bu kazanımların müze eğitimi ile hangi oranda ve nasıl ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Bu araştırma doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada incelenen doküman “İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”dır. *Çalışma sonucunda “İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”nda “sanat tarihi” ve “müze eğitimi” ilişkisinin kurulmasının nicelik açısından yeterli olmadığı, bu ilişkinin niteliğinin de geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Çağdaş bir sanat tarihi eğitimi için öğretim Programı’nda müze eğitimi ile ilişki kurulan sanat tarihi kazanımı sayısının artırılması, bu kazanımların müze eğitimi ile desteklenmesinin yöntemi konusunda açıklamalar yapılması ve farklı müze türlerinde gerçekleştirilebilecek etkinlik önerilerine yer verilmesi önerilmektedir.*

Anahtar Sözcükler: Görsel Sanatlar Eğitimi, Görsel Sanatlar Dersi, Sanat Tarihi, Sanat Tarihi Öğretimi, Müze Eğitimi, Müzede Öğrenme.

* Yrd. Doç. Dr.; Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Bölümü, İstanbul.

ANALYSING OF ELEMENTARY AND MIDDLE SCHOOL VISUAL ARTS LESSON CURRICULUM IN TERMS OF RELATION BETWEEN ART HISTORY INSTRUCTION AND MUSEUM EDUCATION

Kadriye TEZCAN AKMEHMET*

Abstract

The aim of this study is to analyze the place of museum in "Elementary and Middle School Visual Arts Lesson Curriculum". For this reason, first of all, the achievements of art history were determined in the Curriculum and then it was examined in how rate and in what ways these subjects were related to museum education. This research was conducted by the document analysis method. The document examined in the study is "Elementary School and Secondary School Visual Arts Course Teaching Program". As a result of the study, it was determined that the establishment of the relationship between "art history" and "museum education" in the "Curriculum of Elementary School and Secondary School Visual Arts Course" was not sufficient in terms of quantity and the quality of this relationship should be improved. For contemporary art history teaching, the number of art history achievements should be increased, the methods supporting these achievements with museum education should be explained and activity ideas that can be realized in different museums should be given in the curriculum.

Key Words: Visual Arts Education, School Visual Arts Course, Art History, Art History Instruction, Museum Education, Museum Learning.

1. Giriş

Görsel sanatlar eğitiminde, çocukların sadece sanat uygulaması konusundaki becerilerinin ve sanatsal yaratıcılıklarının geliştirilmesine dayalı bir eğitim günümüzde yeterli görülmemektedir. Bu nedenle disiplin temelli sanat eğitimi anlayışının geliştirilmesiyle, sanatsal uygulama çalışmalarının yanında "sanat eleştirisi", "estetik" ve sanat tarihi" alanlarının dahil edilmesiyle bütüncül bir sanat eğitimi uygulamaya konmuştur. Sanat tarihi eğitimi özellikle sanat dilinin anlaşılacak görsel sanatlar ile kültürel ve tarihi çevre ilişkilerinin değerlendirilmesini sağladığı için görsel sanatların en önemli alanlarından. Ancak sanat tarihi derslerinde konuların bilgi aktarımı yön-

* Assist. Prof. Dr., Yıldız Technical University, Faculty of Art and Design, Department of Art, İstanbul.

temleriyle öğretilmesi, sanat eğitiminin amaç ve özüne uygun bir yöntem olarak kabul edilmemekte; bu nedenle sanatsal mekanlar, sanat galerileri, anıtlar, tarihi yapılar ve sit alanları ile birlikte müzeler, sanat tarihi eğitimi için önerilmektedirler. Müzelerde gerçekleştirilen sanat nesnesi merkezli eğitim etkinlikleri, sanat tarihi kazanımlarının gerçekleştirilmesine destek olmaktadır. Bu bölümde öncelikle “müze eğitimi” kavramı ve müzelerin öğrenme ile ilişkisi; “görsel sanatlar eğitimi” ve “ilkokul ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programı” ile görsel sanatlar eğitiminde sanat tarihi öğretimi ve müze eğitimi ilişkisi açıklanmaktadır. Çalışmada daha sonra “İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”nda sanat tarihi öğretimi ile müze eğitimi ilişkisini inceleyen çalışmanın amacı, yöntemi, bulguları ve yorumu ile sonucu açıklanmıştır.

Müze eğitimi ve öğrenme

Günümüzde müzelerin en önemli görevlerinden biri toplumun kültür ve eğitiminin artırılması için çalışmalar yapmaktır. Müzeler bu görevlerini “müze eğitimi” olarak adlandırılan çalışmalarla yerine getirmektedirler. Müze eğitimi; insanların “sunulan yorum ve programlar aracılığıyla ya da anılar, duygular ve düşünceler yaratarak kendi anlamlarını oluşturmalarını sağlayarak koleksiyonlardan öğrenmelerini sağlama süreci” olarak tanımlanmaktadır (Moffat vd., 1999, 176). Müze eğitimi temelde, müze izleyicisi ve müze koleksiyonları arasında iletişim kurmak, farklı izleyici gruplarının müze nesne ve koleksiyonları ile ilgili oldukları kavram ve konulara ulaşmalarını ve onlardan yaşantılarıyla ilgili anlam çıkarmalarını sağlamak amacıyla yapılan, müze içi ve müze dışı kuramsal ve uygulamalı çalışmaların tümünü kapsamaktadır (Tezcan Akmehmet, 2013).

Günümüzde okul grupları müzelerin temel hedef kitlelerindedir. Dewey’e göre müzeler eğitim etkinliklerinin bütüncü bir parçası olmalı ve eğitsel amaçlarla kullanılmalıdır. Düzenli müze ziyaretleri, diğer alan gezileri ile birlikte eğitim programının önemli bir bileşenidir. (Onur, 2012, 167). Müzeler, koleksiyonlarında doğal ve kültürel pek çok nesneyi bulundurmaları nedeniyle kuruldukları ilk yıllardan bu yana kütüphane ve laboratuvarların yanında bir eğitim-öğretim ortamı olarak kullanılmışlardır; ancak müzelerde okullara yönelik etkinlikler 20. yüzyılda ortaya çıkan yeni eğitim, iletişim ve müzecilik anlayışları doğrultusunda geliştirilmiş, sistemleştirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Günümüzde müzeler, okulların en önemli sınıf dışı öğrenme mekânlarından biri kabul edilmekte; pek çok ülkenin öğretim programında “müze eğitimi”ne yönlendirmeler yapılmaktadır. Türkiye’de de 2000’li yıllarda gerçekleştirilen eğitim reformuna bağlı olarak gerçekleştirilen öğretim programlarını geliştirme çalışmaları sonrasında 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı’ndan itibaren müzelerin öğretim programları öğeleriyle ilişkili olarak kullanılması için yönlendirmeler yapılmaya ve müzeler en önemli sınıf dışı mekanlar arasında önerilmeye başlanmıştır.

Hooper-Greenhill (1999, 127) müzelerin öğrenme sürecindeki katalizör görevini; nesnelerin malzeme yönü, gerçek olmaları, yazılı dünyaya gösterilen dikkatten nite-

liksel olarak farklı bir ilgiyi ya da dikkat yoğunlaştırmasını uyandırma olanağına sahip olduğunu vurgulamaktadır. Müzeler görsel sanatlar ve sanat tarihi öğretimi için de önerilen temel mekanlardan biridir. 1980'li yılların başında, görsel sanatlar ve beşeri bilimlere yönelik olarak çalışan Amerika'daki Getty Eğitim Enstitüsü tarafından 'disiplin temelli sanat eğitimi'nin geliştirilmesi, okul müfredatlarıyla müze eğitimi arasında bağlantı kurulmasını sağlamıştır. Bu bağlantı, müzelerin eğitsel amaçlarına da cevap vermiş; müzelerin okullarla olan bağlantılarını güçlendirmelerini sağlamıştır (Dobbs, 1998). Sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama üzerine oturtulmuş olan disiplin temelli sanat eğitiminin müzelerdeki eksikliği, eğitim etkinlikleriyle desteklenmeye başlanmıştır (Özsoy, 2003).

Müzeler sanat eğitiminin uygulama boyutu için gerekli görülmekte ve müzelerin sanatçının eğitimine somut katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Ayrıca müzelerin, insanlığın ürettiği eserlerin farkına varılmasını sağlayarak kültürlerarası iletişimin yanında yaratıcılığın geliştirilmesine de katkıda buldukları ve geleceği yönlendirecek değerlerin yerleşmesini sağladıkları kabul edilmektedir. Bu nedenlerle müzeler görsel sanatlar eğitimi için önemli görülmektedirler (Buyurgan ve Mercin, 98; Atagök 2000'den aktaran; Buyurgan ve Mercin, 99).

Görsel sanatlar eğitimi ve “ilkokul ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programı”

Görsel sanatlar eğitimi, “resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı ve uygulamalı sanatların yanında sinematografi, fotoğrafı, tekstil, moda tasarımı, seramik, bilgisayar sanatı gibi dalların tümüyle ilgili olarak okul öncesinden yüksek öğrenime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalar” olarak adlandırılmaktadır (Kırışoğlu, 2002).

Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde çocuklara belli beceriler kazandırılıp sanatsal yaratıcılıklarının geliştirilmesiyle yetinilmemesi gerektiği; aynı zamanda onların görsel sanatların kültürel ve tarihi çevreyle olan ilişkisini kavramasına yönelik becerilerinin de yapılandırılmasının önemli olduğu ifade edilmektedir (Kırışoğlu, 2002, 2). Bu anlayış, “disiplin temelli sanat eğitimi” anlayışına dayandırılmaktadır. Disiplin temelli sanat eğitimi, 1950 ve 1960'ların sonunda öğretim programlarında gerçekleştirilen yenileştirme hareketleri kapsamında farklı ülkelerde tartışılmaya başlamıştır (Eisner vd. Day, 2004, 703). Bu anlayış, 1980'li yılların başında Getty Sanat Eğitimi Enstitüsü tarafından ilk ve orta eğitimde görsel sanatlar eğitim ve öğretimi için geliştirilmiş; daha sonra drama, müzik ve dans da dahil edilerek kapsamı genişletilmiştir. Getty Eğitim Enstitüsü, öğretim programları konusundaki tartışmaların bir parçası olarak genel eğitim içinde sanat eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunmaya çalışmış; disiplin temelli sanat eğitimi, görsel sanatlar, güzel sanatlar ya da sanat eğitimi vb. adlarla anılan genel sanat dersleri öğretim programlarında, yüksek öğrenimde, yaşam boyu öğrenme merkezleri ve sanat müzelerinde uygulamaya konmuştur (Dobbs,

1998). Disiplin temelli sanat eğitimi, sanatın dört farklı alanında, sistematik ve ardışık öğrenme deneyimlerini içerir ve toplum ve kültürde sanatın rolünü, sanatsal süreçleri, sanatçıları ve sanatı takdir etmeleri, anlamaları ve oluşturmaları için öğrencilere yardım eder (Eisner vd. Day, 2004, 701). Bu alanlar “sanat tarihi”, “sanat eleştirisi”, “estetik” ve “uygulama”dır. Bu dört disiplinin her birinin öğretiminin, sanatın önemi ve gerekliliğinin anlaşılmasına; sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına; sanat eserlerini üretmeye, tanımlamaya, yorumlamaya ve analiz etmeye yönelik olarak çocukların derinlemesine yeteneklerinin arttırılmasına; sanat dilinin anlaşılacak görsel sanatlar ile kültürel ve tarihi çevre ilişkilerinin değerlendirilmesine ve sadece sanat yapan uygulayıcılar değil sanattan zevk alan bireyler yetiştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunduğu; böylece bireylere bütüncül bir sanat eğitimi kazandırdığı belirtilmektedir (Aykut, 2006, 37; Kırışoğlu, 2002; Çetin, 2001, 63).

Türk eğitim sisteminde 1948, 1968 yıllarında ilkokul; 1951, 1962 ve 1971 yıllarında ortaokul ve 1992 yılında ilköğretim sanat eğitimi programları geliştirilmiştir. Günümüz koşullarında ise yeniden yapılandırılan eğitim sisteminin öğretim programları kapsamında, görsel sanatlar dersi öğretim programının da geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. 2000’li yıllardan sonraki iç dinamikler ve Avrupa Birliği eğitim sistemi normlarına uyum süreci çalışmaları kapsamında, *Türkiye’deki mevcut öğretim programının ihtiyacı karşılamadığı* ve yeni programlara gereksinim olduğu kararına varılmış; bu süreç içinde çeşitli çalışmalar yürütülerek öğretim programları tartışmaya açılmış ve öncelikle ilköğretim programlarında birtakım düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu değişikliklerden biri de ilköğretim 1.-8. sınıflar için “disiplin temelli sanat eğitimi” temel alınarak yapılandırılmış “görsel sanatlar eğitimi” dersinin uygulamaya konmasıdır. Talim Terbiye Kurulu’nun 11 Eylül 2006 tarih ve 351 sayılı kararı ile kabul edilen “İlköğretim Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Dersi” ile “İlköğretim Resim İş Dersi” kaldırılmış, günümüz görsel sanatlar eğitimi anlayışına göre biçimlendirilmiş bir ders uygulamaya konmuştur (MEB, 2006). 15 Ekim 2007 tarihinde “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı”nda bazı değişiklikler yapılmış, 29 Eylül 2013 tarihinde ise yeniden düzenlenen “İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı” 2014-2015 Öğretim Yılı’ndan itibaren kademeli olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu programda “görsel sanatlar”, “insan bilincini yeniden düzenleyebilecek kazanımları sağlayan ve bu sayede duygusal gelişime katkıda bulunarak duyu birliği oluşturan; onun yaratıcılık ve üretkenlik yönünü açığa çıkartarak sanatsal gelişimini teşvik eden; farklı fikirler, ülkeler ve kültürlerle iletişim kurarak onlara saygı duymayı öğretene ve empati gibi değerleri kazandırarak toplumlar arasında köprü vazifesi görene; kültürel mirasa değer vermenin önemini kavratana; estetik değer yargılarının gelişimine katkı yapan; bireylerin görsel okuryazarlığı kazanması, eleştirel düşünmesi ve problem çözmesi için eğitsel süreci organize eden bir alan” olarak tanımlanmaktadır. Programda görsel sanatlar kavramı ise “bazen bir amaca yönelik olarak bazen de estetik kaygılar ile sanatsal düzenleme eleman ve tasarım ilkelerini dikkate alıp, hayal gücü, düşünce, yaratıcılık ve becerinin

birleşmesi sonucu ortaya çıkan eserleri ifade eder. Bu eserler mimari yapı, resim, seramik, heykel, tekstil tasarımı, fotoğraf gibi sanat eserleridir.” olarak açıklanmaktadır (MEB, 2013, 1) İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın temel hedefleri ve kazanımlarını gerçekleştirecek üç temel öğrenme alanı tanımlanmaktadır: ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, ‘Kültürel Miras’ ve ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’.

Görsel sanatlar eğitiminde sanat tarihi öğretimi ve müze eğitimi ilişkisi

“Sanat tarihi” kuruluşunda tarihi bilimler sınıfında, eski çağların sanatlarını, sanatın farklı dönemlerini inceleyen bir bilim dalı olarak yapılandırılmıştır. Eyice (2003’den aktaran; Gültekin, 2009, 10) sanat tarihini “kültür mirası olarak adlandırılan eski eserlerin tanıtılması ve öğretilmesi ile uğraşan bilim dalı” olarak tanımlamaktadır. Kınay’a göre ise (1993, 5) sanat tarihi, sanat denilen olayın doğuşundan günümüze kadar birçok memleketlerde ne şekilde ne tür eserler vererek görüldüğünü inceleyen, sanat eserlerinin ve onları yapan sanatçıların üsluplarını, sanat anlayışlarını saptayarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sonraları ise sanat tarihi Mülayim’in (1994, 29) ifadesiyle “eski çağlar ve sanatların yanında bir sanat ya da sanatlar arasındaki ilişkileri tarihsel boyutta kurma amacıyla hareket etmeye, sanatı oluşturan öğelerin tarih içindeki ağırlığını ve dağılım düzenini saptarken, sayısız ve karmaşık sanat olgularının hiyerarşisini aramaya” başlamıştır. Mülayim (1989, 34) sanat tarihini, tarih koşullarından doğan maddi kültür eşyasını inceleyen bir bilim olarak tanımlamakta, sanat tarihinin malzemesini tarih içinde üreten varlığın insan olduğunu; insanın ise her çağda değişmesi nedeni ile bu bilim dalının gelişme ve değişmelere ait bilgileri topladığını; insanların sanat eseri üretmelerinin itici gücünün ne olduğunu, bu gücün sanat formlarını nasıl değiştirdiğini bilmek için çaba harcadığını belirtmekte ve sanat tarihinin konusunu, sanatın ana şekilleri, dış ve iç belirtileri ile ilgili gelişme süreçleri; bunların yapı ve temalarını zaman ritimleri içinde incelemek, olarak ifade etmektedir.

Sanat tarihi günümüzde “insanların çeşitli tarihi bağlamlarda sanat nesnelarini keşfederek sanatın topluma ve kültüre katkısını; sanat nesnelarinin tarihsel, kültürel ve biçimsel boyutlarının yanında sanat nesnelarinin estetik değeri ile diğer anlam ve değerklerini araştıran ve bunların anlaşılmasına katkı sağlayan bir bilim dalı” olarak tanımlanmaktadır (Dobbs, 1998). Kültür ve sanat varlıklarına sahip çıkan ve koruyan bilinçli bir toplumun oluşması için sanat tarihi kazanımlarının erken yaşlardan itibaren verilmesi çok önemlidir. Türkiye’de sanat tarihi öğretimi ilköğretim kurumları programlarına 2006 yılında uygulamaya konan ‘İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi’ ile girmiş bulunmaktadır. Bu nedenle ilköğretim kurumlarından itibaren sanat tarihi öğretiminin çağdaş öğrenme yöntemleriyle etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak sanat tarihi derslerinde konuların ezberciliğe dayanan bilgi aktarımı yöntemleriyle öğretilmesi sanat eğitiminin amaç ve özüne uygun bir yöntem olarak kabul edilmemekte; bu öğretim sanat tarihi dersinin öğrenciler tarafından sıkıcı ve zor anlaşılan bir ezber dersi olarak algılanmasına neden olmaktadır. (Çetin, 2001, 63; Türkođan, 1984). Bu algılamaya temelde neden olduğu düşünölen sanat tarihinin iki özelliği şöyle özetlenebilir:

◆ Kadriye Tezcan Akmehmet

• Sanat tarihi öğretiminde 19. yüzyıldan beri uygulanan yöntem, sanat tarihini kronolojik, tematik ve kıyaslamalı olarak öğretme biçimidir. Her eser ait olduğu kronolojik dilimin bir yansıması olduğundan sanat tarihi araştırmasındaki ana problemlerden biri, sanat nesnesinin zamana bağlı değişimlerinin kronolojik olarak belirlenmesidir (Mülayim, 1994, 277). Bu yaklaşım doğru olarak değerlendirilmekle birlikte tarih sırasına göre öğretimin, öğrencileri, isim, tarih ve ayrıntıları ezberlemeye zorladığı; bunun da çağımız eğitim anlayışına ters düşen pasif bir öğretim şeklinin doğmasına neden olduğu bilinmektedir (Çetin, 2001, 63).

• Sanat tarihi öğretiminde, sanat tarihinin doğasından kaynaklanan, sözel ve soyut sembollerin de kullanılması gerekmektedir. Ancak kitap ve anlatıma dayalı olarak gerçekleştirilen sınıf içi öğretim; özellikle somut işlemler dönemindeki öğrenciler olmak üzere öğrencilerin pasif kılınmasına, öğrenme etkinliğinin gücünün azalmasına ve hatırlanma düzeyinin düşük olmasına neden olmaktadır (Çetin, 2001, 63; Türkdoğan, 1984).

Müzeler farklı kültürlerle ait ve farklı çeşitte sanat eserlerine sahip olmaları nedeni ile görsel sanatlar ve sanat tarihi eğitimini destekleyecek önemli alternatif kurumlar olarak kabul edilmektedirler. Eyice “sanat tarihi, her aydın olduğunu iddia eden kişinin, bir dereceye kadar bilmesi gereken bir konudur. Batı ülkelerinde buna önem verilmiştir. Ancak o ülkelerde mimarının yanı sıra eski sanatları temsil eden resim sanatı ürünlerinin de toplandığı müzeler, sanat galerileri vardır.” sözleri ile müzelerin sanat tarihi eğitimindeki önemini vurgulamaktadır (Eyice, 2003’ten aktaran; Gültekin, 2009, 10). Günümüzde müzelerin çağdaş sanat tarihi eğitim ve öğretimi açısından önemi şöyle özetlenebilir:

• Çağdaş görsel sanatlar eğitimi içinde sanat tarihi, sadece bilgi aktarımını esas almaz; çocuk merkezli eğitim-öğretim etkinlikleri benimsediğinden, yöntem-teknik, araç-gereç kullanımı ile daha verimli sanat tarihi eğitimi yapılmasına yönelik çalışmaları da kapsar. Günümüzde öğrencinin aktif olarak araştırma, gözlem ve inceleme yapmasına ve kendi çıkarımlarını oluşturmasına dayalı yapılandırmacı öğretim anlayışı gündemdedir (MEB, 2005). Birincil kaynaklarla çalışmanın önemi, Pestalozzi, Froebel, Dewey ve Montessori’den Bruner’e, çağdaş eğitim kuramcıları tarafından vurgulanmıştır (Hooper-Greenhill 2000). Sanat tarihi derslerinin sanat eserleri örnek ve/veya kopyaları ile desteklenerek, sınıf dışında bunların öncelenebileceği farklı ortamların etkisini kullanarak; öğrencilerin aktif bir biçimde inceleme yaparak gerçekleştirilmesi gereklidir (Pazienza, 1986; Gültekin, 2009, 109; Eurydice, 2009, 8). Dolayısıyla sanat tarihi derslerinin somut sanat nesnelereyle gerçekleştirilen “müze eğitimi” etkinlikleriyle gerçekleştirilmesi çok önemlidir. Müze eğitim etkinlikleri temelde nesne incelemesine dayanır. Müze nesnelere, günlük yaşam nesnelere farklı bir anlam taşıdığı için farklı sanat nesnelere incelenmesi için ideal bir ortam yaratırlar.

• Sanat tarihi öğretiminin günümüzdeki kapsamı öğrencilerin sadece geçmiş sanatını ya da sanatsal ilişkilerini değil, günümüz sanatını da anlamalarını geliştirmektedir

. Akay (2009, 9) sanat tarihinde resimlerin ve tarihlerin formal bir şekilde gösterilmesi ve öğrenilmesinin yanında, eser analizinin daha ön plana çıkmasıyla bugünkü çağdaş sanatlarla ilişkiye geçtiğini vurgulamaktadır. Sanat tarihi öğretimi öğrencileri bir sanat tarihçisinin rolünü üslenmeye itmeli; onları sanat eseri ile ilgili sorular sormaya, bu eserler ve onların ilgili olduğu kültür hakkında nasıl bilgi edineceklerini öğrenmeye yönlendirmelidir (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997). Soruşturmaya dayalı bir yaklaşım, özellikle ortaöğretim öğrencileri soyut işlemler döneminde olduğu için sanat tarihinin öğrenilmesinde etkili olur. Bu yaklaşım, yönlendirici ve açık uçlu olduğundan öğrencileri sanat tarihçileri gibi davranmaya da yönelir (Çetin, 2001, 63). Müzeler eğitim ortamları ve sundukları farklı eğitim programlarıyla öğrencileri, sanat eserleri ile ilgili farklı sorular sormaya ve kendi kültürlerinin yanında farklı kültürler hakkında inceleme yapmaya yönlendirebilirler.

• Herhangi bir sanat türünde görülen özellikler bir ölçüde toplumun kültür yapısı tarafından belirlenir. Sanat, kültürün ve kültür değişmelerinin en hassas göstergesidir (Mülayim, 1989). Uluslararası düzeyde farklı rapor ve kurumlar tarafından sanat tarihi kapsamındaki sanat ve kültür incelemelerinin değeri vurgulanmaktadır. Avrupa Konseyi, toplumun kültürel mirasının değeri üzerine başlattığı “Çerçeve Çalıştayı” ile Avrupa ülkelerinin kültürel kaynaklarını korumaya, kültürel kimliği desteklemeye, çeşitliliğe saygı duymaya ve kültürlerarası diyalogu arttırmaya dair bir gereksinimi tespit etmiştir (Council of Europe, 2005). Çerçeve’nin 13. Maddesinde, sanat eğitiminin kültürel mirasın korunmasındaki önemli rolü üzerinde durulmuş ve aynı zamanda farklı bilimsel alanlarda birbiriyle ilişkili derslerin geliştirilmesi önerilmiştir. Avrupa’da okullarda sanat ve kültür eğitiminin tartışıldığı Eurydice raporunda, ‘artan küreselleşmenin beraberinde faydalar ve zorluklar getirmekte olduğu; uluslararası rekabetin fazlalaşması, göç ve çokkültürlülük, teknoloji ve bilgi ekonomisinin gelişmesinin sanat eğitimindeki değişimi körüklediği ifade edilmektedir (Eurydice, 2009, 7). UNESCO sanat eğitimi için yol haritası sanat eğitiminin insan hakları bilincini eğitime taşıdığını, kültürel katılımı desteklediğini, bireysel kapasiteyi arttırdığını, eğitimin kalitesini pekiştirdiğini ve kültürel çeşitliliğin kendini ifade etmesine destek olduğunu vurgulamaktadır (UNESCO, 2006). Stokrocki ve Kırışoğlu’nun (1997) sanat tarihi öğretiminde üzerinde durduğu kültürel çeşitlilik eğitime yönelik farklı kültür incelemeleri de sanat derslerinde üzerinde durulması gereken bir kavramdır. Sanat tarihi öğrenirken öğrenciler tarihsel konularla bağlantı kurarlar, çeşitli ülkelerin sanat nesnelere, formlarını ve sanatçıları öğrenir. Bunun kültürlerarası iletişim ve etkileşimi güçlendirdiği bilinmektedir (Çetin, 2001, 63). Sanat tarihi sanat eserleri aracılığıyla birçok farklı kültürün özellikleri, inanç ve değerlerinin anlaşılmasında etkilidir. Farklı kültürlerin varoluş nedenleri, sosyolojik, coğrafik ve hatta psikolojik olarak farklı bakış açılarının öğrenilmesi için fırsat yaratır; öğrencilerin değerlendirme, anlama ve karşıt görüşleri tolere etme yeteneklerini geliştirir (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1996, 133). 2008 yılında, Avrupa Konseyi (Council of Europe, 2008) kültürler arası iletişim üzerine; yazı, sanat ve kültür eğitimi kanalıyla diyalogun, öğrenmenin, kültürlerarası

etkileşimin desteklenmesinde belirgin bir potansiyele sahip olduğu bilinen eğitim kurumları arasında sanat nesnelerinin bulunduğu ve sanat tarihi incelemelerinin temel mekanlarından biri olan müzeleri de belirlemiştir (Eurydice, 2009, 7). Müzelerde ulusal kültürün yanında farklı kültürlere ait eserlerin bulunması, bu konudaki değerlerini arttırmaktadır.

• Sanat tarihi öğretmenleri belli bir kültürde ve belli bir zaman dilimi içinde oluşan sanat eserlerinin önemini öğrenciye aktarırken sanat tarihi bilgisini bir disiplin ve tarihsel anlayış süreci olarak vermedirler. Sanat tarihi araştırmasıyla bağlantılı olarak öğrenciler küresel olduğu kadar kendi kültürlerindeki sanat eserlerini incelemeye ve araştırmaya da ihtiyaç duyarlar. Sanat tarihi çalışması öğrencinin kendi sanatı hakkında bilgi ve inceleme yapması, ulusal sanat dillerini anlaması ve bu sanata değer vermesine katkıda bulunmasının yanı sıra, ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini öğrenmelerine de katkıda bulunur. Öğrenciler müzelerde sanat eserlerinin incelenmesi yoluyla kendi ulusal sanatsal ve kültürel özelliklerini öğrenebilirler; Böylece bu sanat tarihi çalışması ile öğrencilerin müzelerde ulusal ve küresel sanat ve kültür mirası hakkında bilgi ve inceleme yapmaları sağlanarak “kültürel kimlik” ve “kültürel değer” bilincinin yanında “kültürlerarası anlayış”ları geliştirilebilir (Özsoy, 2003; Gültekin, 2009,107). Onur’un vurguladığı gibi (2014, 343) müzeler, kültürel kimliğin yaratılmasını da destekler ve buna yardım ederler; toplukların müzelerde korunan ve yorumlanan tarihlere ve kimliklere gereksinimleri bulunmaktadır. Pek çok ülkede müzelerin çoğu koleksiyonlarındaki sanat eserlerini tanıtan kaynaklar ve öğretmenlerin öğrencileri ile birlikte sanat eserlerinin inceleyebilecekleri ortamlar ve materyaller yaratmaktadır. Örneğin sanat müzeleri belli dönemleri, tarzları, sanatçıları ve başyapıtları içeren sergileriyle sanat tarihi disiplininin temel destekçilerinden biridir (Levi vd., 1991). Kai-Kee (2011), sanat tarihi ile sanat müzelerinde öğrencilerle çalışmanın, müze deneyimini de canlandırabileceği ve zenginleştirebileceğini vurgulamaktadır.

Sanat tarihi kazanımları, 2006’da uygulamaya konan Programda “Görsel Sanat Kültürü” öğrenme alanı altında “estetik” ve “sanat eleştirisi” ile bir arada ele alınmıştır. 2013’te düzenlenen programda ise “Kültürel Miras” öğrenme alanı altında konumlandırılmaktadır. “Sanat Eleştirisi ve Estetik” öğrenme alanı altında da sanat tarihi ile ilişkilendirilebilecek bazı kazanımlara yer verilmiştir.

Disiplin temelli sanat eğitiminde tüm alanlarla ilişkili olarak değerlendirilen müze eğitimi de 2006 yılında uygulamaya konan “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”nda “Müze Bilinci” adıyla “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” ve “Görsel Sanat Kültürü” ile birlikte programın üç öğrenme alanından biri olarak yer almıştır. Müzelerin, çocukların yaparak-yaşayarak duyuşsal, devinışsel, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam sağladığı gerekçesiyle programa konan “Müze Bilinci” öğrenme alanında müzelerin, çeşitli kültür varlıklarını tanıtarak, çocuklara o toplumun bir bireyi olduklarını hissettirerek kişiliklerini ve özgüven duygularını geliştirmeye ve sanata bakış açısının farklılaşmasına yardımcı

olduğu ifade edilmektedir (MEB, 2006,12). 2013'te düzenlenen son programda ise müze eğitimi ile ilgili kazanımlar başlı başına bir öğrenme alanının altında yer alması, "Kültürel Miras" öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır.

• 2013 yılında kabul edilen İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Bundan sonra "Program" olarak adlandırılacaktır.) öğrenmede sorgulama ve araştırma temel alındığından, müzeler birincil kaynak olarak sanat galerisi, ören yerleri vb. ortamlarla birlikte önemli öğretim ortamı olarak önemli görülmemekte ve müzeler ile bu mekânlardaki görsel sanatların ilişkilendirilmesi amaçlanmaktadır. Programın yapısı ve uygulanması ile ilgili açıklamalarda "tek öğrenme ortamının sınıf olmadığı; müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî yapı ve mekânlar, sanatçı atölyeleri gibi yerlerin de öğrenme ortamı olabileceğini gösteren, aynı zamanda bu mekânların kullanılmasına ve müze eğitimi ile ilişkilendirilmesine olanak veren bir yapıda düzenlendiği" ifade edilmektedir. Bu açıklamalarda müze eğitimi ile ilişkilendirilen dersler için nasıl bir yöntem uygulanacağı konusunda ise tek açıklama "öğretmenin bir ön hazırlık yaparak müze ziyaretlerini gerçekleştirmesi gerektiği"dir (MEB 2013, 3-6). Ancak bu ön hazırlığın nasıl yapılması gerektiği ve müzelerde eğitimin nasıl yapılacağı açıklanmamaktadır. Programda müzelerin öğretim ortamı olarak nasıl kullanılacağı konusunda yeterli bilginin bulunmaması, sanat tarihi kazanımları ile müze eğitiminin ilişkilendirilmesi konusunda sorun yaratabilir. Öğretmenlerin görsel sanatlar eğitiminde müzeleri destek olarak kullanma konusunda bilgi ve deneyim eksiklikleri olduğu bilinmektedir (Kahraman, 2014; Yazar vd., 2014). Bu nedenle kazanımlarla ilgili olarak müze eğitiminin kullanılması için açıklama ve etkinlik önerilerine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Programın kullanılmasında belirtilen genel esaslar yanında ayrıca açıklanan bazı başka esaslarda da müze eğitimi yer almaktadır. Müze, ören yeri, sanat galerisi, sanatçı atölyesi gibi yerlere planlı ziyaretler yapılması gerektiği vurgulanmakta; ayrıca programın üç temel öğrenme alanından biri olan "Kültürel Miras" alanı ile ilgili konuların, müze eğitimi ve sanat tarihi ile ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu ifade doğrudan sanat tarihi ve müze eğitimi ilişkisine ve bu ilişkinin önemine dikkat çekmektedir.

2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, "İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı"nda "Kültürel Miras" öğrenme alanı kapsamındaki sanat tarihi kazanımlarının öğretiminde, müze eğitiminin yerini betimlemektir. Çalışmanın araştırma soruları şunlardır:

1. Görsel sanatlar dersi öğretim programında ilkökul ve ortaokul düzeyinde yer alan sanat tarihi öğretimi ile ilgili kazanımların müze eğitimi ile ilişkilendirilme oranı nedir?

2. Görsel sanatlar dersi öğretim programındaki sanat tarihi öğretimi ile ilgili kazanımlar müze eğitimi ile nasıl ilişkilendirilmiştir?

3. Yöntem

Çalışmada, Programda yer alan sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ile hangi oranda ve nasıl ilişkilendirildiği aşağıda açıklandığı şekilde incelenmektedir.

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 187). Bu amaçla çalışmada örneklem olarak 2013 yılında kabul edilen ve günümüzde de uygulamada olan “İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Öğretim Programı” alınmıştır. Programda müze eğitimi ile ilgili kazanımlar “Kültürel Miras” öğrenme alanı altında yer aldığından çalışma “Kültürel Miras” öğrenme alanı altında bulunan sanat tarihi kazanımları ile sınırlandırılmıştır.

Verilerin toplanması ve çözümlenmesi

Çalışmada, öncelikle programda yer alan sanat tarihi kazanımları ilköğretim düzeyinde 1. sınıftan 8. sınıfa kadar, her sınıf için tek tek tespit edilmiştir; bu kazanımların konuları analiz edildikten sonra müze eğitimi ile ilişkisi ilkökul ve ortaokul olarak iki grup halinde değerlendirilmiştir. Öncelikle sanat tarihi konularının müze eğitimi ile ilişkilendirilme oranı frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir. Daha sonra, sanat tarihi kazanımlarının hangi konularla ilişkili olarak müze eğitimi ile ilişkisinin kurulduğu konusunu incelemek amacıyla bir analiz yapılmıştır; bu kazanımların her birinin sanat tarihinin hangi konusu/konuları ile ilişkili olduğu içerik analizi ile belirlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır; temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 227). Bu belirleme için günümüzdeki sanat tarihi tanımı temel alınmış, bu tanıma göre sanat tarihi konuları öncelikle kodlandırıldıktan sonra, kodlara göre belirlenen temalara göre her kazanımın ilgili olduğu içerik tanımlanmıştır. Programda sanat tarihi kazanımlarıyla ilişkili yedi tane içerik belirlenmiştir. Bunlar; “sanatın anlamını kavrama”, “sanatın kültürel boyutunu anlama”, “sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama”, “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama”, “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama”, “sanat nesnesinin anlamsal boyutunu kavrama” ve “sanat nesnesinin değerini anlama”dır. Sanat tarihi kazanımları ile ilgili tanımlama ve açıklamaların bakılarak kazanımların müze eğitimi ile ilişkisinin kurulup kurulmadığı ve kurulduysa nasıl bir ilişki kurulduğu yani bu ilişkinin niteliği incelenmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Programda, “Kültürel Miras” öğrenme alanı altında tespit edilen sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ile ilişkisi iki araştırma sorusu bağlamın, ilkokul ve ortaokul programları için ayrı ayrı incelenmiş ve daha sonra genel olarak ilköğretim kurumlarındaki durumu yorumlanmıştır.

Sanat tarihi öğretimi ile ilgili kazanımların müze eğitimi ile ilişkilendirilme oranı

Programda yer alan sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ile ilişkisinin ne oranda kurulduğu konusunda tespitlerde bulunabilmek için, ilkokul ve ortaokul programları için ayrı ayrı incelenmiştir.

İlkokul programında; sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisi niceliksel olarak incelendiğinde (Tablo 1) yeterli ilişkinin kurulmadığı tespit edilmiştir. *İlkokul programında* tespit edilen on iki sanat tarihi kazanımından sadece iki tanesinde (%16,6), sanat tarihi eğitimi ile müze eğitimi ilişkisi, *üçüncü ve dördüncü sınıfta* kurulmaktadır.

Tablo 1. İlkokul Öğretim Programında Sanat Tarihi ile Müze Eğitimi İlişkisi

Sınıf	Sanat tarihi kazanımı sayısı	Müze eğitimi ile ilişki Frekans (f)	Müze eğitimi ile ilişki Yüzde (%)
Birinci sınıf	1	-	0
İkinci sınıf	4	-	0
Üçüncü sınıf	3	1	8,3
Dördüncü sınıf	4	1	8,3
Toplam	12	2	16,6

Ortaokul programında; sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisi niceliksel olarak incelendiğinde, ilkokul programında olduğu gibi yeterli oranda olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi, onbeş kazanımdan sadece üç tanesinde (%20) sanat tarihi eğitimi ile müze eğitimi ilişkisi kurulmaktadır.

Tablo 2. Ortaokul Öğretim Programında Sanat Tarihi ile Müze Eğitimi İlişkisi

Sınıf	Sanat tarihi kazanımı sayısı	Müze eğitimi ile ilişki frekans (f)	Müze eğitimi ile ilişkili yüzde (%)
Beşinci Sınıf	2	0	0
Altıncı Sınıf	5	2	13
Yedinci Sınıf	4	0	0
Sekizinci Sınıf	4	1	7
Toplam	15	3	20

Sanat tarihi öğretimi ile ilgili kazanımların müze eğitimi ile nasıl ilişkilendirildiği

İlkokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ile nasıl ilişkilendirildiğini değerlendirmek için, bu ilişkinin kazanımlarla ilişkili olarak nasıl tanımlandığı, müze eğitimi ile sanat tarihinin hangi konularıyla/içeriğiyle ilişkiler kurulduğu ve bu kazanımların müze eğitiminin hangi amaçları ile ilişkilendirildiği ile ilgili bulgular tespit edilmiş ve yorumlanmıştır.

İlkokul programı: Birinci sınıftan dördüncü sınıfa her sınıfın programı tek tek ele alınarak değerlendirilmiş, daha sonra ilkokul için genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Birinci sınıf programı'nda, Tablo 3'de görüldüğü gibi bir tane sanat tarihi kazanımı tespit edilmiştir. 1.2.1. numaralı "sanat ve kültür ilişkisini anlama" içerikli bu kazanım, sanat kavramına giriş niteliği taşımaktadır. Henüz somut işlemler döneminde olan birinci sınıf öğrencileri için "sanat" da "kültür" de kazandırılması kolay olmayan kavramlar olmasına rağmen, Programda bu kazanım ile ilgili bir açıklama ve etkinlik örneği bulunmamaktadır. Bu kademe öğrencisinin henüz öğrenmekte olduğu iki soyut kavramın birden yer aldığı bu kazanımı, somut sanat nesnelere aracılığıyla kazandırılması gerektiği söylenebilir. Bu nedenlerle özellikle bu kazanımın desteklenmesinde müzeler ideal etkinlik mekanı olarak sanat galerisi, öğrenme yeri, tarihî yapı ve mekânlar ile sanatçı atölyeleriyle birlikte sınıf dışı öğrenme ortamı olarak önerilmelidir. Bu kazanımın altında müzelerde gerçekleştirilecek etkinliklerin sanat tarihi ile ilişkisinin nasıl kurulacağı konusunda gerekli açıklama ve diğer etkinlik önerileriyle beraber "müze eğitimi" etkinlik önerileri yer almalıdır.

Tablo 3. Görsel Sanatlar Dersi Birinci Sınıf Programında

Sanat Tarihi Kazanımları

Sanat tarihi kazanımı	İçeriği	Açıklama
1.2.1.Sanatın, kültürün bir parçası olduğunu fark eder.	<ul style="list-style-type: none">• Sanatın anlamını kavrama• Sanatın kültürel boyutunu anlama	-

İkinci sınıf **programı'nda**; dört tane sanat tarihi kazanımı tespit edilmiştir (Tablo 4). Bu kazanımlardan iki tanesi ile ilgili açıklama bulunmaktadır. Bu açıklama, kazanımda yer alan “mimari eleman” kavramına açıklık getirme amaçlıdır. İkinci sınıf programındaki sanat tarihi kazanımlarının hiçbirinin ise, müze eğitimi ile ilişkisi kurulmamıştır. Bu kazanımların hepsi için de müzelerde gerçekleştirilebilecek etkinlikler önerilmesi mümkündür; çünkü bu kazanımların hepsinin içeriğinde “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama” hem farklı kültürleri tanıma/kültürel çeşitlilik, hem de ulusal kültürü tanıma boyutu ile yer almaktadır ki; bu kazanım somut işlemler döneminde olan bu kademe öğrencileri için sanat eserlerinin incelenmesi yoluyla desteklenebilir. Müzelerin öğrencilerin kendi kültürünü ve farklı kültürleri incelemek için sanat nesnelerinin bulunduğu ideal öğrenme ortamları olduğu ve kültürlerarası anlayış geliştirmenin müze eğitiminin en önemli amaçlarından biri olduğu bilinmektedir; bu nedenle müze ortamından, ilgili kazanımlarla ilişkili olarak faydalanılması gerektiği düşünülmektedir. Kazanımların desteklenmesinde de aşağıdaki örneklerde belirtilen farklı müzelerden faydalanılabilir:

- 2.2.1. kazanımı için etnografya müzeleri ya da tarihi müze evlerde gerçekleştirilebilecek önerilere,
- 2.2.2. kazanımı için anıt saray ve kasırlara, müze evlere,
- 2.2.3. kazanımı için sit alanlarına ve arkeoloji müzelerine ve
- 2.2.4. kazanımı için etnografya müzelerine ve kent müzelerine yönlendirmeler yapılabilir.

Tablo 4. Görsel Sanatlar Dersi İkinci Sınıf Programında

Sanat Tarihi Kazanımları

Sanat tarihi kazanımı	İçeriği	Açıklama
2.2.1.Farklı kültürlere ait motifleri belirler.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama (farklı kültürleri tanıma) 	-
2.2.2.Türk kültürüne ait mimari elemanları tanıır.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama • Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama(ulusal kültürü tanıma) 	Cumba, kerpiç, dikkörtgen pencere, avlu, çatı, tavan, kapı gibi mimari elemanlar gösterilir.
2.2.3. Diğer kültürlere ait mimari elemanları tanıır.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama • Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama (farklı kültürleri tanıma) 	Geleneksel Japon evleri, Eskimo evleri, vb. yaşam mekânları örnek gösterilir.
2.2.5.El sanatlarını tanıır.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama 	-

Üçüncü sınıf programı'nda, Tablo 5'te görüldüğü gibi, üç tane sanat tarihi kazanımı tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan sadece bir tanesi için müzelere yönlendirme, kazanımın açıklaması ile yapılmaktadır:

• 3.2.2. numaralı kazanım sanat tarihinin, “sanat nesnesinin kültürel boyutunu kavrama” içeriğiyle ulusal kültürü tanıma ve farklı kültürleri tanıma boyutlarıyla yer almakta; bu kazanımın açıklamasında, müzelere kendi kültürüne ve diğer kültürlere ait sanat eserlerini karşılaştırmak üzere ziyaret yapılması önerilmektedir. Alanyazında, sanat tarihi öğretiminin öğrencileri bir sanat tarihçisinin rolünü üslenmeye itmesi onları sanat eseri ile ilgili sorular sormaya, bu eserler ve onların ilgili olduğu kültür hakkında nasıl bilgi edineceklerini öğrenmeye yönlendirmesi gerektiği belirtilmektedir. Müze eğitiminin en önemli amaçlarından biri, ulusal kültür ve farklı kültürlerin karşılaştırılarak kültürlerarası anlayışın geliştirilmesidir. Bu nedenle, bu sanat tarihi kazanımının müze eğitimi ile ilişkisinin nitelik açısından anlamlı olduğu söylenebilir. Ancak; açıklamada bu karşılaştırmaların nasıl yapılacağına yöntemi konusunda bir bilgi yer almadığından, açıklamanın müze eğitimi açısından yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Diğer iki kazanım için de müzelere yönlendirme yapılması ve “müze eğitimi” ilişkisinin kurulması önerilebilir:

• 3.2.1. numaralı kazanımının gerçekleştirilmesi için farklı kültür ile dönemlere ait sanat eserleri ve el sanatları örneklerinin incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemenin yapılacağı en iyi ortamlar müzelerdir.

• 3.2.3. kazanımı ile ilişkili olarak, sanat tarihi eğitiminde eser analizi becerisinin kazanılması için müzelerde nesne incelemesine yönlendirme yapılabilir. Müze eğitimi ile öğrenciler gerçek nesnelere inceleterek bir sanat tarihçisinin rolünü üslenebilir; sanat eseri ile ilgili sorular sormaya, bu eserlerin biçimsel boyutlarını kavramaya ve ait olduğu kültür hakkında nasıl bilgi edineceklerini öğrenmeye yönlendirilebilirler. Böylece çağdaş bir sanat tarihi öğretimi ile öğrencilerin bilgileri, müze eğitimi yöntemleriyle desteklenebilir.

Tablo 5. Görsel Sanatlar Dersi Üçüncü Sınıf Programında

Sanat Tarihi Kazanımları

Sanat tarihi kazanımı	İçeriği	Açıklama
3.2.1.Sanat eserleri ile el sanatlarının farklı kültürleri ve dönemleri nasıl yansıttığını tartışır.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama• Sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama (farklı kültürleri tanıma)	-
3.2.2.Kendi kültürüne ve diğer kültürlerle ait sanat eserlerini karşılaştırır.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama (ulusal kültürü tanıma, farklı kültürleri tanıma)	Müze, sanat galerisi, sanatçı atölyesi, ören yeri vb. yerlere planlı ziyaretler yapılır.
3.2.3.Sanat eserlerinin form ve fonksiyonu arasındaki ilişkiyi inceler.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama	-

Dördüncü sınıf programı'nda; sanat tarihi öğretimi ile ilişkili olarak dört kazanım tespit edilmiştir (Tablo 6). Bu kazanımlardan sadece bir tanesi ile müze eğitimi ilişkisi sanat tarihi konularından 4.2.4. numaralı kazanımın hem tanımında, hem de açıklamasında; “sanat nesnesinin kültürel boyutunu kavrama” içeriğiyle, ulusal kültürü tanıma ve farklı kültürleri tanıma boyutlarıyla yer almaktadır. Kazanımda, sanat eserlerindeki benzerlikleri belirlemek üzere müzelerde inceleme yapılmasına gönderme yapılmaktadır. Bu kazanım müze eğitiminin, kültürlerarası anlayışın geliştirilmesi ve nesne incelemesi yapılarak öğrencilerin becerilerinin geliştirilmesi amaçlarını destekleyecek niteliktedir. Öğrenciler çeşitli ülkelerin sanat nesnelere, formlarını ve sanatçıları müzede ilgili nesne ve görsel-işitsel araçları inceleyerek öğrenirken; farklı kültürlerin varoluş nedenleri, tarihlerini, farklı bakış açıları vb. de öğrenirler ve Avrupa Birliği, UNESCO vb. pek çok örgüt tarafından kültürlerarası etkileşimin desteklenmesinde

◆ Kadriye Tezcan Akmehmet

belirgin bir potansiyele sahip olduğu kabul edilen müzeler, bu incelemelerinin temel mekanlarından biri olabilirler.

Üçüncü sınıf için tespit edilen diğer iki sanat tarihi kazanımı için de müzelere yönlendirme yapılması mümkündür:

• 4.2.1. numaralı kazanım kazanım “sanatın anlamını kavrama” konusu ile ilişkili olarak sanatçı ve zanaatçı kavramına odaklanmaktadır. Somut işlemler döneminde olan bu kademe öğrencisi için bu kavramlar, müzedeki eserler ve ortamların etkisiyle daha kolay öğrenilebilir.

• 4.2.3. numaralı kazanımın müze eğitimi ile ilişki kurulan 4.2.4. numaralı kazanımdan tek farkı, başında ‘müzedeki’ nitelemesinin bulunmuş olmasıdır. “Sanat nesnesinin kültürel boyutunu kavrama” konusuna odaklanan bu kazanım için de müzedeki eserleri incelemeye gönderme yapılabilir.

Tablo 6. Görsel Sanatlar Dersi Dördüncü Sınıf Programında

Sanat Tarihi Kazanımları

Sanat tarihi kazanımı	İçeriği	Açıklama
4.2.1. Sanatçı ve zanaatkârın rollerini tanımlar.	<ul style="list-style-type: none">• Sanatın anlamını kavrama	-
4.2.2. Türk kültürüne ve diğer kültürlerle ait sanat eserleri ve mimari yapıların belirgin özelliklerini karşılaştırır.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama (ulusal kültürü tanıma, farklı kültürleri tanıma)	-
4.2.3. Farklı kültürlerde yapılmış sanat eserlerinin genel özelliklerini karşılaştırır.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama (farklı kültürleri tanıma)	Türk kültürü başta olmak üzere Avrupa, Asya, Afrika vb. kültürlerle ait sanat eserlerinden örnekler incelenir.
4.2.4. Müzedeki farklı kültürlerle ait sanat eserlerindeki ortak özellikleri belirler.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama (farklı kültürleri tanıma)	Müze, sanat galerisi, sanatçı atölyesi, ören yeri vb. yerlere planlı ziyaretler yapılır. Bu imkânların bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden, vb. materyallerden yararlanılır.

İlkokul programında; kültürel miras alanı altında yer alan sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisinin niteliği incelendiğinde elde edilen bulgular şunlar olmuştur:

- Sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi arasındaki ilişkinin, kazanımlardan birinde (3.2.2.) kazanım tanımı, diğerinde ise (4.2.4.) hem kazanım tanımı, hem kazanım açıklaması ile kurulduğu tespit edilmiştir.

- Müze eğitiminin sanat tarihinin hangi konuları ile ilişkisinin kurulduğunu incelendiğinde ise, iki kazanımın da “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama” konusu ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir.

- *İlkokul programında, müzelerdeki sanat eserlerinin incelenmesi yoluyla karşılaştırmaların yapılması, benzerlik ve farklılıkların bulunması becerilerine yönelik olarak kültürlerarası anlayışın geliştirilmesinde müzelerin kullanımına yönlendirme yapılmakta ve müze eğitiminin amaçlarına da hizmet edilmektedir. Müze eğitiminin en temel amaçlarından biri de, birçok farklı kültürün eserlerinin incelenmesiyle yaşam biçimlerinin anlaşılmasına katkı sağlamaları; böylece günümüz sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmalarıdır (Museum für Volkerkund, 1995, Hamburg’den aktaran Paykoç vd, 2000, 104). Bu yönüyle varolan ilişkiler üzerinden müze eğitiminin ilkokul programında müze eğitimi ile kurduğu ilişkinin, müze eğitiminin de amaçlarıyla tutarlılık oluşturduğu ve niteliksel açıdan olumlu kullanıldığı söylenebilir. Müzelerin çocukların pek çok becerisinin gelişimine katkıda bulunabileceği vurgulanmaktadır (Durbin vd., 1996, 5).*

Ortaokul programı: Bu bölümde ortaokul öğretim programında sanat tarihi öğretimi ile müze eğitimi ilişkisini değerlendirebilmek için beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan sanat tarihi kazanımları incelendikten sonra, genel olarak ortaokul seviyesinde sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisi yorumlanmıştır.

Beşinci sınıf programında, sanat tarihi ile ilişkili iki kazanım tespit edilmiştir (Tablo 7). Programda, bu kazanımlarla müze eğitimi ilişkisinin kurulmadığı görülmektedir. Her iki kazanım için de müzelere yönlendirme yapılması ve hangi müzelerde ne tür incelemeler yapılabileceği konusunda etkinlik önerilerine yer verilmesinin gerektiği düşünülmektedir:

- 5.2.1. numaralı kazanım “Türk kültürü başta olmak üzere Avrupa, Asya, Afrika vb. kültürlerle ait sanatçı ve eserlerinden örnekler incelenir.” olarak tanımlanmaktadır; ancak bu örneklerin nerede ve nasıl inceleneceğine dair bir açıklama bulunmamaktadır. Bu kazanım “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama” konusu ile ilgilidir ve yine bu kazanımın müzelerde nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle desteklenmesi mümkündür.

- 5.2.2. numaralı kazanım da “sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama” konusundadır. Geçmişte ve günümüzde yapılmış olan sanat eserlerinin incelenerek arasındaki farklılıkların belirlenebileceği ve eserlerin tarihsel boyutunun incelenebileceği

◆ Kadriye Tezcan Akmehmet

yegane ortamlardan biri müzelerdir. Bu nedenle bu kazanım için de müze eğitimi etkinlikleri önerilebilir.

Tablo 7. Görsel Sanatlar Eğitimi Beşinci Sınıf Programında

Sanat Tarihi Kazanımları

Sanat tarihi kazanımı	İçerik	Açıklama
5.2.1.Farklı kültürlerin sanatı ve sanatçıları arasındaki benzerlik ve farklılıkları açıklar.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama	Türk kültürü başta olmak üzere Avrupa, Asya, Afrika vb. kültürlerle ait sanatçı ve eserlerinden örnekler incelenir.
5.2.2.Geçmişte ve günümüzde yapılmış olan sanat eserleri arasındaki farklılıkları belirler.	<ul style="list-style-type: none">• Sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama	-

Altıncı sınıf programında, beş tane sanat tarihi kazanımı tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan iki tanesinin müze eğitimi ile ilişkisi kurulmaktadır (Tablo 8):

• 6.2.2. numaralı hem kazanımın hem tanımı hem de açıklamasında, “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu kavrama”,

• 6.2.4. numaralı kazanımın ise sadece tanımında “sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama” ve “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama” konusu ile ilişkili olarak müze eğitimi ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Bu kazanımların niteliğine bakıldığında, daha önceki örnekler gibi yeterince açık olmadıkları görülmektedir:

• 6.2.4. numaralı kazanımın “etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla el sanatları örnekleri incelenir” ifadesi aslında kazanımdan çok açıklama niteliğinde bir cümledir ve el sanatlarını incelemek için etnografya müzeleri adres gösterilmektedir. Bu kazanımın açıklamasında ise etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde neler yapılabileceği konusunda önerilerde bulunulmakta; incelemenin nasıl yapılacağı konusunda bilgi verilmemektedir. Bu açıklamayla bir taraftan da bu incelemenin sadece etnografya müzelerinde yapılacağı gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır; oysa etnografya müzeleri dışında, kent müzeleri, halı ve kilim müzeleri, *müze evler gibi pek çok müze türünde* el sanatları örnekleri bulunmaktadır.

Tablo 8. Görsel Sanatlar Eğitimi Altıncı Sınıf Programında

Sanat Tarihi Kazanımları

Sanat tarihi kazanımı	İçerik	Açıklama
6.2.1. Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı materyal ve tekniği açıklar.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama • Sanat nesnesinin anlamsal boyutunu kavrama 	-
6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla el sanatları örneklerini inceler.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama 	Etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden vb. materyallerden yararlanır.
6.2.3. Toplumda el sanatlarının rolünü fark eder.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama 	-
6.2.4. Müzelerdeki eserler aracılığıyla Anadolu uygarlıklarını tanıır.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama • Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama 	-
6.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini fark eder.	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama • Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama 	-

• 6.2.4. numaralı kazanımın tanımında da müze eğitimi ilişkisi nitelik açısından yeterli görülmemektedir. Anadolu uygarlıklarının nasıl tanınacağı konusunda müzelere yönlendirme yapılan bu kazanımda, müze eğitiminin bir yöntem olarak nasıl uygulanabileceği konusunu açıklığa kavuşturacak kazanım açıklaması ve etkinlik örneğinin bulunmaması, kazanımın desteklenmesi konusunda sorun olarak görülmektedir.

Altıncı sınıfın diğer sanat tarihi kazanımlarının iki tanesi “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu kavrama” (6.2.1. ve 6.2.2.), bir tanesi (6.2.2.) “sanat nesnesinin anlamsal boyutunu kavrama”, iki tanesi (6.2.3. ve 6.2.5.) “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama” ve iki tanesi (6.2.4. ve 6.2.5.) “sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama” içeriği ile ilişkilidir. Bu kazanımların desteklenmesi için de müzelerde sanat nesneleri-

◆ Kadriye Tezcan Akmehmet

ni farklı boyutlarının incelendiği etkinliklere yönlendirme yapılıp, kazanımların müze eğitimi ile ilişkisi kurulabilir.

Yedinci sınıf öğretim programında, sanat tarihi ile ilgili dört kazanım belirlenmiştir. Programda bu kazanımların hiçbiri ile müze eğitimi ilişkisi kurulmadığı görülmektedir (Tablo 9). Aslında kazanımların içeriği incelendiğinde bir tanesinin “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu kavrama” (7.2.1), bir tanesinin (7.2.2.) “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama”, bir tanesinin (7.2.3.) “sanatın topluma katkısını anlama” ve bir tanesinin (7.2.4.) “sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama” konusu ile ilgili olduğundan, bu kazanımların müzelerde sanat nesnelere ilişkin incelenmesiyle desteklenebileceği söylenebilir.

Tablo 9. Görsel Sanatlar Eğitimi Yedinci Sınıf Öğretim Programında Sanat Tarihi Kazanımları ile Müze Eğitimi İlişkisi

Sanat tarihi kazanımı	İçerik	Açıklama
7.2.1. Sanat eserlerindeki üslupları fark eder.	• Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama	-
7.2.2. Sanat ve kültürün birbirini nasıl etkilediğini analiz eder.	• Sanatın kültürel boyutunu anlama	-
7.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar.	• Sanatın topluma katkısını anlama	Sanatçıların kültürel, sosyal, ekonomik, eğitsel vb. açılardan topluma yaptığı katkıları tartışılır.
7.2.4. Tarihi olayların sanat eserleri üzerindeki etkisini inceler	• Sanat nesnesinin tarihsel boyutunu anlama	-

Sekizinci sınıf öğretim programında, sanat tarihi ile ilişkili dört kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan sadece bir tanesi ile müze eğitimi ilişkisi kurulmaktadır (Tablo 10). 8.2.4. numaralı bu kazanım, hem sanat tarihinin “sanat nesnesinin değerini anlama”, hem de müze eğitiminin “koruma bilinci” ile ilişkili bir konudur; ancak koruma konusuna müze nesnelere ilişkin olarak ne açıdan vurgu yapılacağı net değildir. Bu kazanım ile ilişkili olarak da hem açıklama yapılması, hem de etkinlik önerilerinin sunulmasının kazanımın müze eğitimi açısından niteliğini arttıracacağı, sanat tarihi öğretimi açısından daha faydalı olacağı ve öğretmene yol gösterebileceği düşünülmektedir.

Tablo 10. Görsel Sanatlar Eğitimi Sekizinci Sınıf Programında**Sanat Tarihi Kazanımları**

Sanat tarihi kazanımı	İçerik	Açıklama
8.2.1.Sanat eserinin sosyal, politik ve ekonomik faktörlerden nasıl etkilendiğini tanımlar.	• Sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama	-
8.2.2. Sanatçıların toplumda üstlendiği rolleri bilir.	• Sanatın topluma katkısını anlama	-
8.2.3.Dönem, üslup, kullanılan malzemelere göre sanat eserlerinin özelliklerini karşılaştırır.	• Sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama	-
8.2.4. Müzelerdeki eserlerin korunmasının önemini kavrar.	• Sanat nesnesinin değerini anlama	-

Sekizinci sınıf programında yer alan kazanımların içeriği incelendiğinde müze eğitimi ile ilişkiler kurulabileceği görülmektedir. Bu kazanımlardan bir tanesi (8.2.3.) “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu kavrama”, bir tanesi (8.2.1.) “sanat nesnesinin kültürel boyutunu anlama” ve bir diğeri (8.2.2.) “sanatın topluma katkısını anlama ile ilişkili olarak müzelerde nesnelere ve eğitim etkinlikleriyle desteklenebilir.

Ortaokul programında; kültürel miras alanı altında yer alan sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisinin nasıl kurulduğuna baktığımızda, bu ilişkinin kazanımlardan birinde (6.2.2.) hem kazanım tanımı, hem kazanım açıklaması; diğer ikisinde ise sadece kazanım tanımı ile kurulduğu tespit edilmiştir.

- Müze eğitimi ile sanat tarihinin hangi konularından hangileri ile ilişkisinin kurulduğu incelendiğinde bir tanesinin (6.2.2.) “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu kavrama”, bir tanesinin (6.2.4.) “sanat nesnesinin tarihsel ve kültürel boyutunu anlama” ve bir tanesinin ise (8.2.4.) “sanatın nesnesinin anlam ve değerini anlama” konuları ile ilişkili olarak kurulduğu görülmektedir.

- Sanat tarihi kazanımları ile ilişkili olarak müzelerde yapılan yönlendirmenin niteliğinin ortaokul programlarında tanımlanmadığı tespit edilmiştir. Bu kazanımlarda müzedeki belli sanat eseri örneklerinin incelenmesi için müzeler adres gösterilmektedir; ancak ilkökullerinde olduğundan farklı olarak, hangi amaçla müzelerle yönlendirildiği belirtilmemiştir. Bu açıdan, ortaokul programında sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisinin niteliğinin geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

5. Sonuç

Bu çalışma ile “İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”nda “Kültürel Miras” öğrenme alanı kapsamındaki sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisi, niceliksel ve niteliksel olarak incelenmiştir. İlköğretim kurumları görsel sanatlar dersi eğitiminde sanat tarihi konuları ile müze ilişkisi üçüncü sınıfta, dördüncü sınıfta, altıncı sınıfta ve sekizinci sınıfta kurulmaktadır. Aşağıda bu ilişkinin değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan sonuçlar ve öneriler, çalışmanın iki araştırma sorusuna yönelik olarak açıklanmaktadır:

Görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan sanat tarihi öğretimi ile ilgili kazanımların müze eğitimi ile ilişkilendirilme oranı nedir? sorusuna yönelik olarak bulgulara dayalı bir değerlendirme yapıldığında, müze eğitimi ile ilişki kurulan sanat tarihi kazanımı sayısının düşük olduğu, yeterli oranda olmadığı görülmüştür.

Programın kültürel miras öğrenme alanı altında yer alan sanat tarihi kazanımlarından ilköğretim düzeyinde on iki kazanımdan sadece iki tanesinin (%16,6), ortaokul düzeyinde ise on beş kazanımdan sadece üç tanesinin (%20) müze eğitimi ile ilişkisinin kurulduğu tespit edilmiştir; ortaokul programında bu oranın daha fazla olduğu görülmektedir. İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) düzeyinde görsel sanatlar dersi öğretim programındaki sanat tarihi kazanımlarından (n:27) sadece beş tanesi (%18,5) müze eğitimi ile ilişkilendirilmektedir. Aslında bu kazanımlardan müze ilişkisinin kurulmuş olanların neye göre belirlendiği de anlaşılmamıştır; bu ilişki değerlendirildiğinde, bu konuda tutarlı bir sonuç ortaya çıkmamaktadır. Programla ilgili açıklamalarda ‘kültürel miras alanı ile ilgili konuların, müze eğitimi ve sanat tarihi ile ilişkilendirilmesi gerektiği önerilmektedir; ancak yapılan ilişkilendirmenin yetersiz olduğu söylenebilir.

İlköğretim kurumlarında soyut kavram ve sembollerin yoğun olarak yer aldığı sanat tarihi öğretiminde, özellikle somut işlemler dönemindeki ilköğretim öğrencilerinin öğrenmesinin gerçekleştirilmesine, soyut işlemler yapmaya başlayan ortaokul öğrencilerinin öğrenmesinin ise desteklenmesine yönelik olarak sanat tarihi eğitimi ile müze eğitimi ilişkisinin oranının artırılması ve ilişki kurulabilecek tüm kazanımlarla bu ilişkinin sağlanarak, sanat galerisi, sit alanı vb.nin yanında müzelere de yönlendirmeler yapılması gerekmektedir.

Görsel sanatlar dersi öğretim programındaki sanat tarihi öğretimi ile ilgili kazanımların müze eğitimi ile nasıl ilişkilendirilmiştir? sorusuna yönelik olarak bir değerlendirme yaptığımızda, bu ilişkinin kazanım ile ilişkili olarak nasıl tanımlandığı, müze eğitimi ile sanat tarihinin hangi konularıyla/içeriğiyle ilişkiler kurduğu ve bu kazanımların müze eğitiminin hangi amaçları ile ilişkilendirildiği ile ilgili elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ile ilişkilendirilmesi, iki tanesinde kazanım tanımı, iki tanesinde hem kazanım tanımı hem açıklaması, bir tanesinde ise

sadece açıklama ile gerçekleştirilmiştir. İlkokul programlarında ilişki kurulan iki kazanımın tanımında, ne açıdan müzelere yönlendirme yapıldığı belirtilmektedir ve kazanım tanımında müzede nasıl bir inceleme yapılacağına çerçevesi çizilmektedir. Ortaokul programında yer alan sanat tarihi kazanımlarıyla ilişkisi kurulan müze eğitimi çalışmaları için ise sadece “el sanatları”, “Anadolu uygarlıkları” gibi belli örneklerin müzelerde incelenmesine yönelik müzelere yönlendirme yapılmakta ancak bu incelemenin yöntemi konusunda bir açıklamaya yer verilmemektedir. Ortaöğretimde öğrenciler soyut işlemler döneminde oldukları için soruşturmaya dayalı nesne merkezli eğitim yaklaşımı, öğrencilerin sanat tarihçisi gibi davranma ve yargılara varma becerisinin yanında, soyut düşünme becerilerinin gelişmesi için iyi bir müze eğitim yöntemi olabilir. Ama eser incelemesinin nasıl yapılması gerektiği konusuna ilgili kazanımların açıklamalarında ya da Programın genel açıklamalarında yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Buna ek olarak, kazanımlarda müze eğitimi ilişkisinin kurulmasında, sadece kazanım tanımında cümlelerin başına “müzede” kelimesinin eklenmesinin yeterli olmadığı; kazanımların açıklamalarında beceriler, kavramlar vb. program öğeleriyle ilişkiler kurulması ve kazanımlarla ilişkili etkinlik örneklerine yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yapılan ilişkilendirme sanat tarihi konularından en çok (%50) “sanat nesnesinin kültürel boyutunu kavrama” içeriği ile ilişkilidir. Bu konu, hem sanat tarihi eğitimi, hem de müze eğitiminin en önemli görülen amaçlarından biri olduğundan bu konuya önem verilmesinin, kurulan ilişkinin niteliği açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. Kazanımların bir tanesi “sanat nesnesinin biçimsel boyutunu anlama”(%17), bir tanesi “sanat nesnesinin tarihsel boyutunu kavrama” (%17), bir tanesi “sanat nesnesinin değerini boyutunu anlama”(%17) içeriği ile ilişkilendirilmektedir. Tüm bu incelemeler için müze eğitiminin kullanılması sanat tarihi eğitimi için destekleyici olacaktır. Çalışmada, Programın sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisinin kurulmasının nicelik açısından yeterli olmadığı, nitelik açısından ise geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretiminde sanat tarihi ile müze eğitimi ilişkilerinin Programın farklı sanat tarihi kazanımlarıyla ilişkilendirilmesi ve müzelerde eğitim etkinliklerine yönlendirmeler yapılması ve müzede gerçekleştirilebilecek etkinlik önerilerinin Programa yerleştirilmesi, öğretmenler tarafından müzelerin kullanımını arttırabilir.

Çalışmada Programdaki sanat tarihi kazanımları ile müze eğitimi ilişkisinin kurulmasının niteliğinin de geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Tespit edilen sanat tarihi ile müze eğitimi ilişkisinin sadece kazanım tanımları ile kurulmasının yeterli olmadığı düşünülmektedir. Programın uygulanması ile ilgili genel açıklamalarda, müze eğitiminin bir yöntem olarak nasıl kullanılacağı konusunda bilgilere yer verilmelidir; çünkü öğretmenlerin müzeleri görsel sanatlar öğretime destek olarak kullanma konusunda sorunları olduğu bilinmektedir. Tespit edilen başka bir sorun, sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ilişkisi kurulan maddeleri diğer ilişki kurulmayan kaza-

◆ Kadriye Tezcan Akmehmet

nımlara bakıldığında, neden özellikle bu kazanımlar için müzelere yönlendirme yapıldığına dair anlamlı bir değerlendirme yapılamamasıdır. Kazanımlarda müze eğitimi ilişkisinin kurulmasında, sadece kazanım tanımında cümlelerin başına “müzedeki” kelimesinin eklenmesinin yeterli olmadığı düşünülmektedir; kazanımların açıklamalarında beceriler, kavramlar vb. program öğeleriyle de ilişkiler kurulması ve kazanımlarla ilişkili etkinlik örneklerine yer verilmesi gerekmektedir.

Programda sanat tarihi kazanımlarıyla müze eğitimi ilişkisinde yönlendirme sadece belli müze türleri ile sınırlandırılmamalıdır. Örneğin Programda altıncı sınıfta, 6.2.4. numaralı kazanımda, el sanatları örneklerinin incelenmesi için etnografya müzelerine yönlendirme yapılmaktadır; ama el sanatları örnekleri sadece etnografya müzelerinde bulunmaz. Son yıllarda Türkiye’de müze sayısı ve çeşitliliğinin giderek arttığı da düşünülürse, kent müzeleri, müze evler, halı müzeleri vb. pek çok müzedeki bu örneklerin incelenmesi mümkündür. Pek çok kazanım, pek çok farklı müze türündeki etkinliklerle desteklenebilir.

Ulaşılan bulgular sonucunda, Programın sanat tarihi kazanımlarının müze eğitimi ile ilişkisinin nicelik olarak artırılması, nitelik olarak da geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Programının yenilenmesi çalışmaları sürecinde, program geliştirme ekibinde “sanat eğitimcileri” yanında “sanat tarihçisi” ile “müze eğitimi” konusunda uzmanların da bulunması, Programın niteliğinin artırılması açısından gerekmektedir.

Kaynakça

- AKAY, A. (2006). **Sanat Tarihi: Sıradışı Bir Disiplin**, Yapı Kredi Yayınlar, İstanbul.
- AYKUT, A. (2006). “Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 21, 2006/2, s. 33-42.
- BUYURGAN, S. VE MERCİN, L. (2005). **Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları** (Ed. Vedat Özsoy), Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yay. 2, Ankara.
- COUNCIL OF EUROPE (2005). Faro. Article 13, **Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society**, (Erişim: 5 Nisan 2017)
- COUNCIL OF EUROPE (2008). “**White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together As Equals in Dignity”**”, http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf, (Erişim: 1 Mart 2017)
- ÇETİN, Y. (2001). “Çağdaş Sanat Eğitiminde Sanat Tarihi Öğretimi”, **Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi**, S.7, ss.63-64.
- DOBBS, S. M. (1998). **Learning in and Through Art: A Guide to Discipline-Based Art Education**, The J. Paul Getty Trust, Los Angeles.

- EISNER, E.W. ve M.D. DAY. (2004). **Handbook of Research and Policy in Art Education**. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.
- EURYDICE TÜRKİYE BİRİMİ (2009). “Avrupa’da Okullarda Sanat ve Kültür Eğitimi”,http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113TR.pdf. (Erişim: 1 Mart 2017)
- GÜLTEKİN, M. (2009). “Sanat Tarihi Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlara İlişkin Yazın Taraması”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S. 21 (1), ss.103-121. <http://dspace.uludag.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11452/2436/1/M7.pdf>. (Erişim: 15 Temmuz 2015)
- HOOPER-GREENHILL, E. (1999). **Müze ve Galeri Eğitimi**. (Çev. M.Ö. Evren ve E.G.Kapçı), ed. B. Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., Ankara.
- HOOPER-GREENHILL, E. (2000). Researching Learning in Museums and Galleries: a Bibliographic Review, RCMG, Leicester.
- KAHRAMAN, D. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 14 (1), 221-240.
- KAI-KEE, E. (2011), “A Brief History of Teaching in the Art Museum,” in R. Burnham -E. Kai-Kee, (Eds.), **Teaching in the Art Museum: Interpretation as Experience**, Los Angeles, Getty Publications, ss.19–58.
- KINAY, C. (1993). **Sanat Tarihi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KIRIŞOĞLU, O. (2002) **Sanatta Eğitim: Görmek, Öğrenmek, Yaratmak**, PegemA Yayıncılık, Ankara,
- KIRIŞOĞLU, O. ve STOKROCKI, M. (1997). **Ortaöğretim Sanat Öğretimi**, YÖK/Dünya Bankası, MEGP, Ankara.
- LEVI A.W., SMITH. R. A. (1991), **Art Education: A Critical Necessity**, University of Illinois Press, Second Printing edition. Illinois.
- MEB (2006). **İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Programı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., Ankara.
- MEB. (2013). **İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Programı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., Ankara.
- MOFFAT, H. ve WOLLARD, V. (1999). **Museum and Gallery Education: A Manual of Good Practice**. The Stationery Office, London.
- MÜLAYİM, S. (1989). **Sanata Giriş**. Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi Yayınları, İstanbul.
- MÜLAYİM, S. (1994). **Sanat Tarihi Metodu**. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- ONUR, B. (2012). Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim, İmge Kitabevi, İstanbul.
- ONUR, B. (2012). **Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim: Müze Psikolojisine Giriş**, İmge Kitabevi, Ankara.

◆ Kadriye Tezcan Akmehmet

- ONUR, B. (2014). **Yeni Müzebilim: Demokratik Toplumu Yaratmak**, İmge Kitabevi, Ankara.
- ÖZSOY, V. (2003). İlk ve Ortaöğretim Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Galerilerinden Yararlanma”, **Milli Eğitim Dergisi**, Bahar 2003, S:158.
- PAYKOÇ, F. ve BAYKAL, S. (2000). Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak, Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma, **Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme**, ed. Z.A. Kızılyaprak, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay, İstanbul, ss. 102-113.
- PAZIENZA, J. (1986), “Teaching Art History to Children: A Philosophical Basis,” **Marilyn Zurmuehlin Working Papers in Art Education**, S.5 (14), ss. 53–61.
- TEZCAN AKMEHMET, K.T. (2013). ‘Müzeler ve Eğitim’, **Müzecilik ve Sergileme** (Ed. E. Altınşapan ve N. Küçükhasköylü), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Ankara.
- TÜRKDOĞAN, G. 1984. **Sanat Eğitimi** Yöntemleri (Resim-İş Öğretimi), Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- UNESCO (2006). “Road Map for Arts Education”. **The World Conference on Arts Education: Building Creative Capacities for the 21st Century**, Lisbon, 6-9 March 2006.
- http://www.unesco.org/fileadmin/multimedia/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf (Erişim: 15 Şubat 2017).
- YAZAR, T. vd. (2014). Sanat Eğitimi Sorunu Olarak Ülkemizde İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Sanat Eğitimine Olan İlgisizlik Sebepleri, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 33 (2), 593-605. Doi: 10.7822/omuefd.33.2.18
- YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. (2007). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** (6. Baksı), Seçkin Yay., Ankara.